

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว

นางสาวนงคณิตย์ ศิริปัฐ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN.....

นางสาวนงคณิษฐ์ ศิริปรี : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ศุภกฤตย์ นวัตกรรมกุล

สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นรายงานการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และเพื่อรับทราบปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ได้แก่ การวิเคราะห์บริบทรายบุคคล และหมู่บ้าน ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2544 ถึง เดือนกันยายน 2545 จากแบบรายงาน บร.1 – บร.12 ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต แบบสอบถาม และการจัดเวทีประชาคม

ผลการประเมินพบว่า การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว ทำให้ประชากรทุกครัวเรือนมีความตื่นตัว มีความหวัง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะประกอบกิจกรรมส่งเสริมรายได้ของตน ทำให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น คณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนตามระเบียบที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีคณะกรรมการบางส่วนที่มีความรู้ความสามารถ และการประเมินความสามารถของผู้กู้ พบว่า ผู้กุนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์เพียงบางส่วน และผู้กุนำเงินไปประกอบกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของโครงการมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(อ. ศุภกฤษฎี นีวัฒนากุล)

กรรมการสอบ

.....

(ผศ.ดร.ถัดดา ไกรติ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....

.....
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์ศุภกฤษฎี นิวัฒนากุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติยาษา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- นายอำเภอเมืองนครราชสีมา, พัฒนาการประสานงานตำบลหนองไข่น้ำ ที่ให้ความอนุเคราะห์ประสานงานกองทุนหมู่บ้าน
- ประธานกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว, คณะกรรมการกองทุน, ผู้นำชุมชน ให้ความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่
- และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านคองหนองบัว ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลต่าง ๆ ทำนนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นงคณิตย์ ศิริปัฐ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ.....	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	4
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	4
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	12
4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	17
5. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	19
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	28
1. วิธีการประเมินโครงการ.....	28
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	29
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	30
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	35

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
ตอนที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการ.....	38
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	38
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	46
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	47
4. หลักการประเมินวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	47
ตอนที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	48
1. สรุป.....	48
2. อภิปรายผล.....	49
3. ข้อเสนอแนะ.....	50
รณานุกรม.....	
ศพนวาท.....	

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็น โครงการหลักและเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นอยู่ของชุมชนและท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง มีการเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลที่ชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารการจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เป็นเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นพื้นฐานของการหารายได้ประชาชนทั่วประเทศจะมีสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมที่ดี และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง

เพื่อให้เห็นนโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายรัฐบาลได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินการหลายโครงการ คือ โครงการอบรมคณะกรรมการหมู่บ้าน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งหมู่บ้านคองหนองบัว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จและได้รับอนุมัติให้ตั้งกองทุนพร้อมกับจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านแล้ว เพื่อที่จะให้ทราบว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด จึงมีการประเมินและทำสารนิพนธ์ในฐานะที่เป็นนักศึกษาบัณฑิต กองทุนหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการ ในโครงการเพิ่ม ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ปฏิบัติงานในพื้นที่หมู่บ้านคองหนองบัว มาระยะหนึ่งแล้ว จึงรับผิดชอบในการประเมินและเรียบเรียงเป็นสารนิพนธ์ (substantive report) ฉบับนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ของหมู่บ้าน
คอหนองบัว
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว
3. เพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว

กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

แนวคิดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านนี้ คือ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ชิฟฟ์โมเดล” (CIPP Model) ซึ่งเป็นแนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebam) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Content	คือ บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิต

ซึ่งรูปแบบของ ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) นี้ สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการประเมินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่โครงการดำเนินโครงการประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการในช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือการปรับเปลี่ยนโครงการ

วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาเป้าหมาย สภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. ใช้ซีพีพีโมเดล (CIPP Model) วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแบ่งที่จะทำการเก็บข้อมูล
3. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ บร. และจากการสำรวจเพิ่มเติม การปฏิบัติงานในพื้นที่และแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการและเอกชน
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากหมู่บ้านคอหนองบัวนี้จะเป็นทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์จะใช้แนวความคิดรูปแบบ ซีพีพีโมเดล (CIPP Model) เป็น หลักการวิเคราะห์
5. สรุปข้อมูลที่ได้และเรียบเรียงประเด็นที่ต้องเขียน
6. ลงมือเขียน บทที่ 1,2,3,4,5 บรรณานุกรม และภาคผนวก

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสภาพทั่วไปของประชากร เศรษฐกิจและสังคมของกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว
2. ได้ทราบถึงศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว
3. ได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตามที่นโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อจัดสรรให้หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท นั้นในแต่ละหมู่บ้านจะต้องจัดทำระเบียบข้อบังคับขึ้นมา และทำการศึกษาเกี่ยวกับระเบียบในการจัดตั้งกองทุน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งได้ทำการศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบาย

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริม สร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้าง ศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองกันเอง (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน
- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและ ภูมิปัญญาของตนเอง

ปรัชญาของสังคม

- เกื้อกูลประ โยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และ

ประชาสังคม

- กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น และพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

หลักการ

- ความพร้อม ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลและประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน
 - ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนโดยสมาชิก
 - ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านหรือชุมชน
- การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ (ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ, 2544)

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
- ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
- เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
- เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนใน หมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอ 2544)

2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้
 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรองประธานคนที่ สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขานุการ นายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะ รัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้น ในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ใน

ตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ นอกจากพ้นตำแหน่งตามข้อความข้างต้น กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- ตาย
- ลาออก
- เป็นคนล้มละลาย
- คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับ เป็นประธานในที่ประชุมถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและกองทุน
- กำหนดแผนจัดหาเงินทุน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองและแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน

- ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

- ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน

- แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

- ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

- เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือ

ลูกจ้าง ส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการ หรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

- รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน ให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

- ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ให้คณะกรรมการที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เข้าประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และแก้ไขเพิ่มเติมโดยการเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สำนักงานมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

- ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ

- ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน

- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบายและแนวทางการบริหารกองทุน

- ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

- จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
- พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับ นโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
- ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการให้ส่วนการบริหารกองทุน
- รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
- ดำเนินการอื่นใด ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย (สำนักงานคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านคอบหนองบัว

เพื่อให้การบริหารจัดการหมู่บ้านคอบหนองบัว ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการ อดออมเสียดสละเอื้ออาทร และเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิก จึงสมควรกำหนดระเบียบเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคอบหนองบัว ไว้ดังนี้

- ข้อ 1. ระเบียบนี้เรียกว่า "ระเบียบกองทุนหมู่บ้านคอบหนองบัว"
- ข้อ 2. ที่ตั้งกองทุน หมู่บ้านคอบหนองบัว หมู่ที่ 3 ต.บ้านหนองไผ่น้ำ อ.เมือง จ.นครราชสีมา รหัส 30310
- ข้อ 3. ระเบียบนี้ใช้ข้อบังคับตั้งแต่ประชุมเป็นต้นมา
- ข้อ 4. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
 - เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
 - เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น
 - เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
 - เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 1. เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์
 2. เป็นคน ไม่เห็นแก่ตัว
 3. เป็นคน ไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
 4. เป็นคน รู้จักสามัคคี

ข้อ 5. แหล่งที่มาของเงินทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากเงินกองทุน
- ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- เงินค้ำหุ้นเงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือ

ภาระติดพันอื่นใด

ข้อ 6. คุณสมบัติของสมาชิก

- เป็นผู้พำนัก หรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านขนาบเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน

- เป็นผู้มีนิสัยอันงดงาม มีความรู้ความเข้าใจเห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรมของกองทุน

- เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

- เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เป็นสมาชิก

- อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

- ถือหุ้นกองทุน 1 หุ้น แต่ต้องไม่เกิน 1 ใน 5 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ที่มีอยู่ใน

กองทุน

ข้อ 7. การสมัครเข้าสมาชิก

ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิก กองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุนผู้มีคุณสมบัติตาม ข้อ 6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก

ข้อ 8. สมาชิกขาด หรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามหุ้นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- ตาย

- ลาออก และได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

- วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่ง ให้เป็นคนไร้ความสามารถ

- ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้ร่วมประชุม

- จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์ หรือไม่ให้ความ ช่วย

เหลือ หรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าประการใด ๆ

- จงใจปิดบังความจริง อันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

- นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ไม่ระบุไว้

ข้อ 9. การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีกองทุน และได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ดังนี้

- เป็นเงินปันผลค่าหุ้นในอัตราร้อยละ 10
- เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้ถือหุ้นในอัตราร้อยละ 10
- เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชากรในหมู่บ้านในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละ 20
- เป็นกองทุนเพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 15
- เป็นทุนสำหรับใช้จ่ายกิจการอื่นของกองทุนในอัตราร้อยละ 15

ข้อ 10. กองทุนจะจัดทำบัญชีเงินฝาก และบัญชีค่าใช้จ่ายของกองทุนอย่างรอบครอบเดือนละ 1 ครั้ง แล้วติดประกาศอย่างเปิดเผย ณ ที่ทำการกองทุนให้สมาชิกทราบ โดยมีประเภทบัญชีที่จะต้องดำเนินการจัดทำดังนี้

- บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
- รายรับและรายจ่ายของกองทุน
- สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

ข้อ 11. คณะกรรมการกองทุนจะตรวจสอบบัญชีของกองทุนและรายงานผลการตรวจสอบบัญชี ต่อคณะอนุกรรมการสนับสนุน เพื่อทราบถึงความก้าวหน้า สถานะทางการเงิน และผลการดำเนินงานของกองทุน ทุก 3 เดือน และทุกรอบปี พร้อมทั้งแสดง บัญชีกำไรขาดทุน และ งบดุล ในปีบัญชีที่ล่วงมาภายใน 120 วันนับตั้งแต่วันสิ้นปีบัญชี

ข้อ 12. ให้คณะกรรมการกองทุนนัดประชุมใหญ่สมาชิก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยมีวาระการประชุมดังนี้

- ประธานกล่าวเปิดประชุม
- เรื่องที่แจ้งให้ที่ประชุมทราบ
- รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมา
- พิจารณาเรื่องที่ค้างในที่ประชุมครั้งก่อน
- เสร็จญูกรายงานฐานะทางการเงิน
- วาระที่จะต้องพิจารณา
- เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)
- สรุปผลและปิดประชุม

(หมู่บ้านคองหนองบัว, 2544)

3. หลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองซึ่งจะต้องเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ที่ว่า

จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุมโดยคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 มีดังนี้

- เป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับเลือกเป็นกรรมการกองทุน
- เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจการชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท
- ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษ หรือการลงโทษในความผิดตำแหน่งหน้าที่ หรือความรับผิดชอบเกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน และความผิดฐานบุกรุก
- ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด
- ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ที่เสียสิทธิตาม มาตรา 68 วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2430
- ไม่เป็นผู้ที่เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตาม ข้อ 20(3) และ(4)

(ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
ระดับอำเภอ, 2544)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชน รวม
ทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง
ชาติใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความ
เจริญก้าวหน้า ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป ซึ่งหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อม
ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยประชาชน
เพื่อประชาชน ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองร่วมกันดำเนินการเริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ
ร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและ
ดำเนินการเลือกกันเองและตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง
กำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์

ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินการด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุน
แล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการ
เกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธี
การบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตาม
กติกาที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การ
อบรมขยายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่นๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว
้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง
แห่งชาติโดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับ
ธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ถือเป็นนโยบายสำคัญยิ่งในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ โดยรัฐจัดตั้งกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดการระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านคอกหนองบัว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไข่น้ำ ซึ่งก่อตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและสร้างนิสัยการออม เสียสละ เอื้ออาทรและเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคอกหนองบัว ไว้ดังนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุนหมู่บ้านคอกหนองบัว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนบ้านคอกหนองบัว หมู่ที่ 3 ดังนี้

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
- เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 - เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 - เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 - เป็นคนไม่มัวเมาสิ่งอบายมุข
 - เป็นคนรู้จักสามัคคี

3. แหล่งที่มาของกองทุน

แหล่งที่มาของกองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- เงินกู้ยืม
- ดอกผลหรือผลประโยชน์ใดๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุน
- ค่าธรรมเนียมแรกเข้า 20 บาท

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านคองหนองบัวเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าหกเดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
- เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน และสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- อดทน เสียสละและเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์บ้านคองหนองบัว

5. การเข้าเป็นสมาชิก

- ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- ผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 4.6 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้ปีละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก
- คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

6. สมาชิกขาดหรือพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกตามเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ตาย
- ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ให้สมาชิก 1 รายต่อครอบครัว
- จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงคนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุน ไม่ว่าด้วยประการใดให้ออกจากสมาชิก
- จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ให้กรรมการพิจารณา ลักษณะและหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 5

การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการไม่เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งสาระสำคัญดังนี้

ข้อ 1 คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท

การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

ข้อ 2 ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงิน ตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบ โดยเร็ว

ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ได้รับอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารและแจ้งหมายเลขบัญชี ออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบ โดยเร็ว

การโอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ตามวรรคสอง ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

ข้อ 3 คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราส่วนที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจารีตประเพณีและสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

ข้อ 5 การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีนับแต่วันที่ทำสัญญา

ข้อ 6 ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนต้นกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญากู้ยืมเงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุเบี้ยหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายได้ก็ได้อีก เมื่อมีเหตุสมควรและด้วยความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกด้วยเสียงเกินกึ่งหนึ่งหรือ ดำเนินการอื่นๆ ตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

4. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

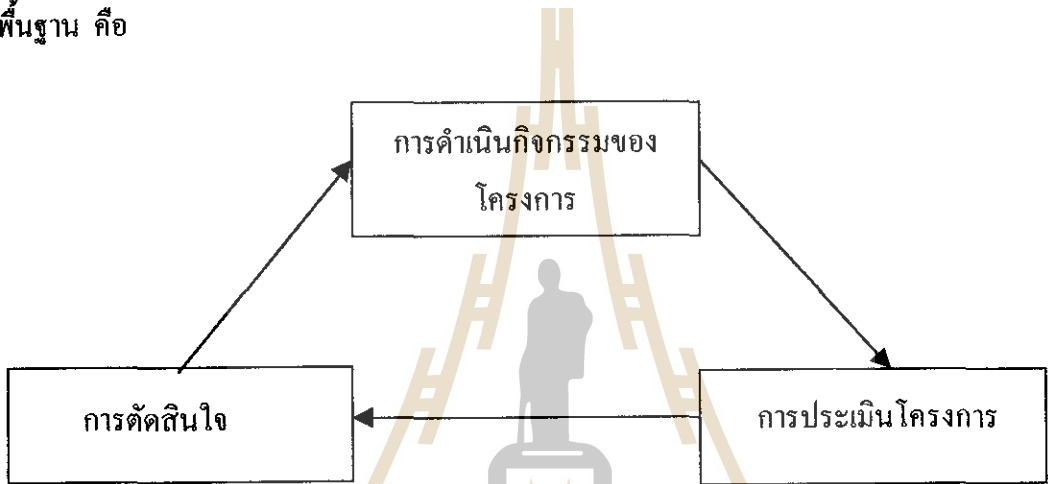
รูปแบบการประเมินโครงการแบบชีพพีโมเดล เป็นแนวคิดทฤษฎีที่เรียกว่า ทฤษฎีระบบ ซึ่ง กิปสันและคณะ (อ้างใน สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545) กล่าวว่า การประเมินประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เหมาะสมที่สุดคือ การใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบและเครื่องมือในการวิเคราะห์ แนวคิดทฤษฎีระบบ เป็นตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินโครงการ เพราะเป็นการศึกษา และมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย หน่วยขององค์การ หรือหน่วยเปลี่ยนแปลง นั่นคือชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง หน่วยปัจจัยนำเข้าหน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิต (สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ และ สำนักงานมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย, 2545)

การประเมินโครงการตามรูปแบบชีพพีโมเดล (CIPP Model) ได้กำหนดประเด็นที่ประเมิน ตามหลักการทฤษฎีระบบ ออกเป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งสภาวะแวดล้อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลการดำเนิน โครงการ
2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) คือความสอดคล้องของปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกกับวัตถุประสงค์โครงการ ที่มีต่อความสำเร็จของโครงการ เช่น นโยบาย เป้าหมาย ของรัฐที่เกี่ยวกับกองทุน ระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ศักยภาพชุมชนด้วยความเข้มแข็งของผู้นำ เป็นต้น
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เช่น กระบวนการช่วยเหลือการตั้งกองทุน และการจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุน และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ศึกษากระบวนการกฎเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเห็นชอบให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอและจังหวัด เป็นต้น
4. การประเมินผลที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) ซึ่งผล (Out) ผลกระทบ Effects) ผลทางอ้อม (Impacts) ต่างก็มีความสำคัญต่อการประเมินโครงการ เช่น ศึกษาผลการ

บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้านความสามารถ ในการปล่อยกู้และการคืนเงินกู้ของสมาชิกที่กู้เงิน ศึกษาผลการนำเงินกู้จากกองทุนไปดำเนินกิจกรรมประกอบอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ว่าประสบผลสำเร็จ หรือไม่ มีรายได้เพิ่มหรือขาดทุนอย่างไร เป็นต้น (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี, 2544)

สตีฟเฟลมมิง กล่าวว่า “ การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการรวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวม ข้อมูลและนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวความคิดพื้นฐาน คือ

แผนภูมิที่ 2.1 ความคิดพื้นฐานการประเมินของ สตีฟเฟลมมิง

สตีฟเฟลมมิง ได้จำแนกขั้นตอนการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนด หรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจาก การประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้โดยการกำหนดจุดประสงค์ของ โครงการให้สอดคล้องกับ ผลการดำเนินการ

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และ ขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผน และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

5. เอกสารหลักวิชาอื่นๆ

5.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของารวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่น ที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงาน รวมกันและปฏิบัติตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับ ประโยชน์จากการบริการรวมทั้งมีส่วนในการควบคุมประเมินผลโครงการต่างๆ ของท้องถิ่นซึ่ง อาจเป็นไปได้โดยตรง คือได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตัวเอง

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริการจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความ สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

ปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

- ประชาชนไม่ค่อยสนใจสนใจเข้าร่วมประชุม หรือไม่เห็นความสำคัญในการเข้าร่วม ประชุมและออกความคิดเห็น
- ประชาชนเบื่อก่อนหน้าต่อการมีการจัดประชุมขึ้นบ่อยๆ เพราะประชาชน บางรายอาจมี ธุระหรือต้องไปทำงาน
- ประชาชนส่วนหนึ่งไปทำงานต่างถิ่น ไม่ได้อยู่ในภูมิสำเนาของตัวเอง
- ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาแต่ไม่กล้านำเสนอ

แนวทางการแก้ปัญหา

- สร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาให้แก่ประชาชน

- ส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านต่างๆ

กระตุ้นให้ประชาชนได้มีการออกความคิดเห็นในที่ประชุมและช่วยกันสรุปข้อคิดเห็นของประชาชน

5.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งพาตนเอง เอื้ออาทร รักและห่วงใยซึ่งกันและกัน อีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชน มีหลากหลายด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้สำหรับสมาชิกทั้งหมด
5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชน กำหนดวิสัยทัศน์ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
6. สมาชิกของชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุกๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุกๆ คน และหวังผลการพัฒนาที่ยั่งยืน
8. การพึ่งความช่วยเหลือภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนมีความสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช้การพึ่งพาตลอดไป
9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้าน ชุมชนอื่นๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการและอื่นๆ ในลักษณะที่มีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ยังสามารถกล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็งอีก 4 ประการ คือ
เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้
เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง

เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ

เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ

ปัญหาความเข้มแข็งของชุมชน

- ประชาชนบางส่วนขาดความสามัคคีกัน มีความคิดเห็นไม่ตรงกันขัดแย้งกันภายในชุมชน

- ผู้นำชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในบางเรื่อง

- ชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากภายนอกมากเกินไปทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้

- สมาชิกในชุมชนไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนารชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้

- ชาวบ้านไม่ค่อยศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

แนวทางในการแก้ไขปัญหา

- กระตุ้นให้ประชาชนมีความรัก ความสามัคคีให้เหตุผลในการตัดสินใจร่วมกัน

- จัดการอบรมแลดูงานให้แก่ผู้นำชุมชนและประชาชนที่สนใจ

- ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

- ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ว่าตนเองมีความ

สามารถทำงานพัฒนาเรื่องต่างๆ ได้

5.3 เครือข่ายการเรียนรู้

ในด้านของเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ได้กำหนดให้มีเครือข่ายการเรียนรู้ ระดับเขต 13 เครือข่ายที่มีจังหวัด 13 จังหวัดเป็นแกนนำของเครือข่าย รวมเครือข่ายของกรุงเทพมหานครอีก 1 เครือข่าย รวมเป็น 14 เครือข่ายการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องมีความเข้าใจในที่นี้คือ การทำงานของเครือข่ายการเรียนรู้เป็นอย่างไร ชุมชนในจังหวัดต่างๆ จะได้รับประโยชน์จากการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขตอย่างไร และอะไรคือเรื่องที่น่าสนใจ

หลักการ

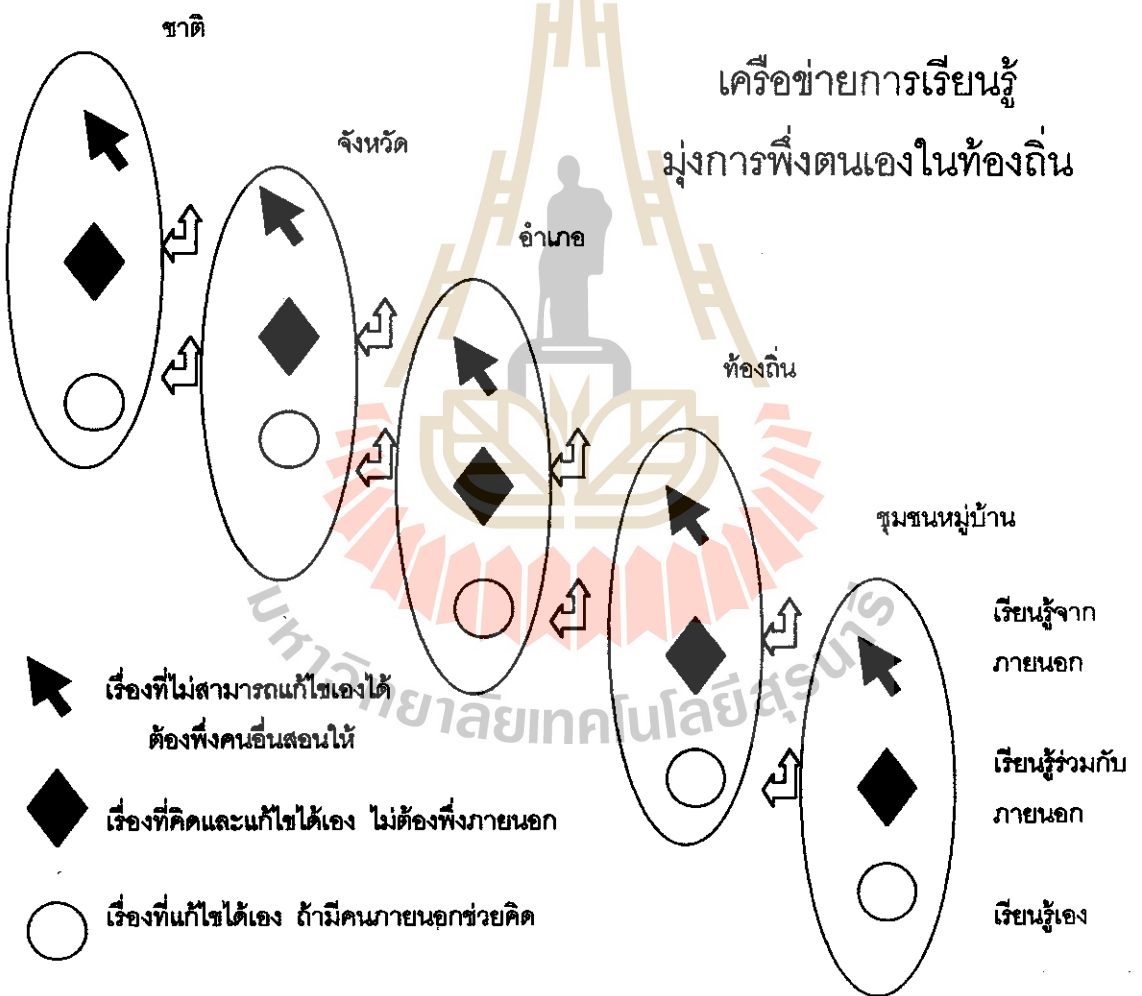
แผนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะดำเนินการทุกหมู่บ้าน / ชุมชนในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ใช้แนวการผลึกกำลังกันเป็นกลุ่มและการวางแผนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ระดับฐานล่างที่สุดเป็นหลักดำเนินการงานการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระดับเขต เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ไม่ใช่การจัดการองค์กรหรือโครงสร้างใหม่และจังหวัดแกนนำไม่ใช่พื้นที่ทดลองหรือต้นแบบสำหรับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต

ประเด็นที่ชุมชนเรียนรู้ร่วมกัน

แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคช่องว่าง และข้อจำกัด ที่สกัดกั้นหรือขัดขวางกระบวนการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตวิธีการปฏิบัติที่ทำให้บังเกิดผลดีที่สุดใน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยเฉพาะวิธีการที่ส่งผลให้ชุมชนหมู่บ้านสามารถดำเนินกระบวนการชุมชนได้อย่างราบรื่น และก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 ประชาคม

ประชาคม เป็นการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วยตนเอง เช่น การแก้ไขปัญหาชุมชน การวางแผนพัฒนาชุมชน การกำหนดข้อตกลงร่วมกัน โคนกระบวนการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีวัตถุประสงค์หรือสนใจเรื่องเดียวกัน เป็นการรวมตัวกันตามสถานการณ์หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยไม่มีใครสั่ง สมาชิกที่มารวมกันมีส่วนร่วมร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจร่วมดำเนินการและร่วมกันรับผิดชอบอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายและศีลธรรมอันดีงามของสังคม ทำให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีความรัก ความเอื้ออาทร ผูกพันต่อกันด้วยความรู้สึกสำนึกในความเป็นเจ้าของชุมชน คำว่า ประชาคมนี้นี้มีท่านผู้มีความรู้หรือนักวิชาการบางท่านอาจเรียกว่า “ประชาคม” ซึ่งอยู่ในความหมายคล้ายคลึงกันซึ่งประชาคมหรือประชาสังคม จะมีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปและมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

- อย่างเป็นทางการ โดยการจัดเวทีหรือการจัดประชุม
- อย่างไม่เป็นทางการ เช่น การสนทนาของคนกลุ่มเล็กๆ ในสถานที่ใดที่หนึ่ง

ปัญหา

- สมาชิกในชุมชนไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม
- สมาชิกในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายต่อการประชุมบ่อยๆ ครั้ง
- สมาชิกในชุมชนไม่กล้าแสดงออกความคิดเห็นในการเข้าร่วมประชุม
- การประชามบางครั้งที่นำมาพูด ได้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือไม่ถูกต้อง ทำให้ผู้ที่ได้รับฟังได้ข้อมูลที่ผิดด้วย

แนวทางแก้ไข

- กระตุ้นให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการประชามและสร้างจิตสำนึก ในการร่วมทำประชามว่ามีความสำคัญมาก
- ในการทำประชามแต่ละครั้งจะต้องกระตุ้นเพื่อให้สมาชิกกำหนดบทบาทโดยการแสดงออกแสดงความคิดเห็นในการประชุมแต่ละครั้ง
- ในการประชามแต่ละครั้งเรื่องที่จะนำมาทำการประชุมหรือประชาม จะต้องเป็นเรื่องที่มีเอกสารอ้างอิง

5.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน เพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่น จะทำให้ท้องถิ่นไม่ยั่งยืน

หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

1. หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุด จนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง
2. สภาพที่เป็นอยู่ เป็นการพัฒนาจากรสิ่งที่เขามีอยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป จนเกิดการพัฒนาคคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน
3. การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี
4. การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น
5. วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น จะต้องเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบต่อไป
6. ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผล ต้องจัดการในรูปของหนึ่ง โครงการมีลักษณะเป็นหนึ่งหน่วยระบบ
7. การประสานงานเป็นหน่วยงานของราชการและเอกชน จะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนา
8. การทำงานเชิงรุก เป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็น
9. ความมีคุณธรรมและศัลปะ
10. การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยเชื่อมสถานภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น

วิธีการพัฒนา เป็นการลงมือปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของการพัฒนา จึงมุ่งที่ตัว “คน” เป็นสำคัญ กระบวนการที่นำมาใช้ในการพัฒนาคนได้แก่วิธีให้การศึกษาอบรม วิธีการทำงานกับกลุ่มคน วิธีพัฒนาแบบมีส่วนร่วมกล่าวคือ นักพัฒนาและผู้ถูกพัฒนาจะต้องร่วมกันตั้งแต่วางแผนและปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เพื่อให้กระบวนการทำงานเกิดประสิทธิภาพสูงสุดและวิธีทำงานกับ หน่วยงานเป็นการส่งเสริมให้หน่วยงานเข้ามาช่วยท้องถิ่นในส่วนที่ขาดเพื่อให้ท้องถิ่นเกิดความ เข้มแข็ง

ปัญหา

- ประชาชนไม่มีความคิดในการพัฒนาให้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีบทบาทในการนำการพัฒนาในทุกด้าน
- ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามักจะท้อแท้ที่มองเห็นว่าชุมชนล้มสลายและขาดการมีส่วนร่วมและมักจะเป็นข้ออ้างว่าพัฒนาไม่ได้แน่นอน และพากันละทิ้งซึ่งทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสที่จะมีผู้เข้าไปร่วมเป็นภาคีการพัฒนา

- ชาวบ้านในชุมชนมักไม่กล้าแสดงออก แม้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตามทำให้การวางแผนการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ไม่สามารถประเมินผลได้ในทันที
- ผู้นำหมู่บ้านตามกฎหมายมักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำธรรมชาติเช่นในอดีตชาวบ้านมักให้ความยอมรับอย่างไม่จริงใจความร่วมมือในการพัฒนาเพื่อ แก้ไขปัญหาจึงมีน้อย

แนวทางการแก้ไขปัญหา

- ให้ชาวบ้านเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ การเรียนรู้โดยการกระทำทุกวิถีทางให้ชาวบ้านเสนอภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวเองออกมาให้ได้
- เสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น ในกลุ่มผู้มีความคิดเห็นร่วมกันในหมู่บ้านเพียงจำนวนหนึ่งก่อน เรียกว่า “กลุ่มสนใจ” ซึ่งกลุ่มจะขยายผลไปสู่การพัฒนาที่มากขึ้นต่อไปเอง
- วิทยากรต้องกระตุ้นทำให้ชาวบ้านกล้าแสดงออกในความคิดเห็นต่างๆ ให้ได้ด้วยกระบวนการตั้งคำถาม เพื่อให้ประเมินผลได้ทุกขั้นตอน ซึ่งจะช่วยให้ มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่อง
- ค้นหาผู้นำธรรมชาติที่มีบทบาทในการพัฒนาต่อไปให้ได้และสร้างบทบาทให้เกิดขึ้นอย่างเนบเนียน ไม่เป็นการสร้างกลุ่มอำนาจขึ้นคู่กับคณะกรรมการหมู่บ้านแต่จะทำงานไปด้วยกันอย่างสอดคล้องซึ่งอาจหาได้โดยเร็วจากการประชุมแบบมีส่วนร่วม

5.6 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน เป็นแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง เป็นส่วนสำคัญในการลดภาวะปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ระดับครอบครัว เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาโสเภณีเด็ก โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงานอาสาสมัครเอกชน
3. โครงการหลวง
4. บ้าน , วัด, โรงเรียน

ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและ / หรือ ช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้าและการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ลักษณะเด่นของธุรกิจคือ เป็นธุรกิจขนาดเล็กมีความคล่องตัวในการบริหาร รายได้จาก

ยอดขายไม่มากนัก คำนวนในการดำเนินกิจการไม่มากนักในระยะเริ่มต้น การติดต่อและการให้บริการลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิดการเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย ประเภทของธุรกิจชุมชน แบ่งออกได้เป็น ธุรกิจการผลิต ธุรกิจการค้าปลีก ธุรกิจค้าส่งและธุรกิจบริการ นอกจากนี้ธุรกิจชุมชนมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเปิดโอกาสให้มีการประกอบการก่อให้เกิดการจ้างงาน ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน

การสร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจชุมชนทำได้โดยรวม ทำให้สังคมของท้องถิ่นมีการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการเพิ่มขีดความสามารถให้คนในชุมชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งขีดความสามารถทางปัญญา ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และช่วยทำให้สังคมมีความสุข รักใคร่กลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกันอันเป็นการเพิ่มทุนทางสังคม

ปัญหาธุรกิจชุมชน

- ประชาชน ไม่มีความสามัคคีรวมกลุ่มกัน
- ไม่มีความรู้ในการทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย และการทำธุรกิจ
- ประชาชน ไม่มีจิตสำนึกในการจัดการธุรกิจชุมชน
- ชุมชน ไม่มีแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

แนวทางการแก้ปัญหา

- กระตุ้นให้ประชาชนมีความร่วมมือกันและชี้แนะให้เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มอาชีพ
- ให้ความรู้ในการทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายและการประกอบธุรกิจ
- สร้างจิตสำนึกการจัดการธุรกิจโดยรวม
- หาหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนสนับสนุนแหล่งเงินทุนในการทำธุรกิจ

5.7 ระบบบัญชีของทุนหมู่บ้าน

การบัญชีมีความหมายโดยสรุป คือ การบันทึกเหตุการณ์ทางการเงิน จัดหมวดหมู่ สรุปผลและแปลความหมาย ในการจัดทำบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเน้นการจัดทำโดยอาศัยข้อเท็จจริงในการดำเนินกิจกรรมตามปกติมากกว่าตามหลักวิชาการ จะไม่มีคำว่า “เดบิต” หรือ “เครดิต” แต่ยังคงบันทึกตามหลักบัญชีในการจัดทำบัญชีตามรูปแบบนี้ สิ่งที่ต้องจัดทำจะต้องให้ความสำคัญก็คือ หมวดหมู่หรือประเภทบัญชีนั้น คือผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดทำจะต้องสามารถแยกหมวดหมู่หรือประเภทบัญชีได้ว่าอยู่ในหมวด ดังต่อไปนี้

หมวดหมู่ทางบัญชีสามารถจัดประเภทได้ทั้งหมด 5 หมวด คือ

หมวดสินทรัพย์

หมวดหนี้สิน

หมวดทุน (เงินกองทุน)

หมวดรายได้

หมวดค่าใช้จ่าย

สินทรัพย์ หมายถึง สิ่งที่มีมูลค่าเป็นตัวเงินได้ สินทรัพย์อาจอยู่ในรูปร่างต่างๆ กัน อาจมีตัวตนหรือไม่มีตัวตนก็ได้สินทรัพย์ส่วนใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้แก่ เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้ ครุภัณฑ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระหรือพันธะผูกพันที่จะต้องชดใช้คืนในรูปของตัวเงินหรือตราสารทางการเงินในอนาคต หนี้สินที่มักพบได้แก่ เจ้าหนี้เงินกู้ เงินรับฝาก เป็นต้น

ทุน หมายถึง ทุนในที่นี้หมายถึงเงินกองทุนที่ได้รับจัดสรรหมู่บ้านละ 1,000,000 บาท เงินกองทุนนี้จะเพิ่มขึ้นเมื่อกองทุนมีกำไรจากการดำเนินงาน ซึ่งจะสะสมอยู่ในบัญชีกำไรสะสม ดังนั้นทุนจึงประกอบด้วย เงินกองทุนบวกกำไรสะสม

รายได้ หมายถึง รายได้จากการดำเนินกิจกรรมหรือเงินที่ได้รับและไม่มีภาระต้องจ่ายคืน เช่น รายได้ค่าธรรมเนียม ดอกเบี้ยเงินกู้ ดอกเบี้ยปรับ รายได้จากการขายปุ๋ย รายได้จากเงินบริจาค หรือเงินรางวัลต่างๆ ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร เป็นต้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม เช่น ค่าอาหาร และค่าเครื่องเค็มในวันประชุม ค่ารถ ค่าเครื่องเขียนและแบบพิมพ์ ดอกเบี้ยจ่าย เป็นต้น

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการดำเนินกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเงินสด หรือเงินฝากธนาคาร ดังนั้น จึงใช้บัญชีเงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เป็นกลไกเชื่อมโยงในการจัดทำบัญชี โดยการวิเคราะห์รายการจะอาศัยคำถาม

- รายการที่เกิดขึ้นมีผลทำให้เงินสดหรือเงินฝากธนาคาร เพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร
- เพิ่มขึ้นหรือลดลงเพราะอะไร

บทที่ 3

วิธีการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยและประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านคอหนองบัว หมู่ที่ 3 ตำบลหนองไข่น้ำ เป็นการประเมินเชิงระบบซึ่งตรงกับซีพีพีโมเดล (CIPP Model) กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุด วิชาสารนิพนธ์ . ชุดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง . กรุงเทพฯ ฯ : ระบุว่าประเมินในด้านต่างๆ ดังนี้ คือ

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่นซึ่งอยู่รอบๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน วัฒนธรรม ประเพณี โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาชาวบ้าน โครงการพัฒนาที่ผ่านมาความ เข้มแข็งของชุมชน วิธีการประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode
2. Congruence Mode

Contingency Mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอก เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาโดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้างๆ เช่น การประเมินค่านิยมของชุมชน ข้อเสนอแนะต่างๆ แนวโน้มของการพัฒนาเศรษฐกิจของ ชุมชน ฯลฯ การสำรวจปัญหาเหล่านี้ ทำให้สามารถที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตซึ่งมีประโยชน์ในการวางแผนโครงการต่อไป คำถามที่ใช้ในการประเมินสถานะแวดล้อมแบบ Contingency Mode คือ คำถามประเภท “ถ้า...แล้ว”

Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้ซื้อ เช่น นโยบายรัฐบาล ระเบียบ

1.3 แนวทางปฏิบัติ การประชาสัมพันธ์ คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อม การสร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการ เงินกองทุน 1 ล้านบาท บัณฑิตกองทุน

1.4 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้ขอู้ เช่น การจัดทำระเบียบกองทุน การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน ระบบบัญชีกองทุน กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน ได้แก่ การรับสมัครสมาชิก การหมดหรือพ้นสภาพการเป็นสมาชิก เป็นต้น กิจกรรมเกี่ยวกับการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ ขั้นตอนการขอู้ การคัดเลือกผู้ขอู้ การโอนให้เงินผู้ขอู้ การชำระหนี้ เป็นต้น การตรวจสอบการใช้เงินกู้ การจัดทำรายงานและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน การจัดสรร ผลประโยชน์ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

1.5 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอู้ และหน่วยระบบของการดำเนินกิจการของผู้ขอู้แต่ละราย เช่น จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ได้เงินกู้ ยอดเงินให้กู้ จำนวนผู้ชำระคืนเงินผู้ตามกำหนดกองทุนสะสม การใช้เงินตาม วัตถุประสงค์ ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน การเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ การเรียนรู้เพื่อพึ่งพาตนเองความเข้มแข็งชุมชนที่เกิดจากกองทุน หมู่บ้าน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุดวิชาการวิจัยชุมชน . ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กล่าวว่ประชากรที่ใช้สำหรับการวิจัยมีหลายลักษณะเพื่อความสะดวกจึงจัดแบ่งประชากรของการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยสามารถเจนนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนที่แน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนประชากรในหมู่บ้าน คอหนองบัว หมู่ที่ 3 จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว หมู่ที่ 3 จำนวนผู้ขอู้เงิน กองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว หมู่ที่ 3

2.2 ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยไม่สามารถเจนนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมดว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด เช่น ประชากรที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ . สำนักงานมาตรฐานการศึกษา (2545) ชุดวิชาการวิจัยชุมชน . ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง . กรุงเทพฯ : กล่าววากลุ่มตัวอย่าง (Simple or Sampling Group) ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลผลิตการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็นผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมี องค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยจะทำการวิจัยโดยสุ่มจำนวนประชากรที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามคุ้ม อาชีพ อายุ เพศ ศาสนาและการศึกษา ฯลฯ
2. ขนาดกลุ่มตัวอย่างต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากการวิจัยผู้วิจัยเลือก สุ่มตัวอย่างจากประชากรในหมู่บ้าน 30% ของประชากรทั้งหมด ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. กรรมการหมู่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน สมาชิกกองทุน ประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบในการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอกู้
 2. หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ขอกู้แต่ละราย
- รายการตัวชี้วัด เพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ขอกู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) คำว่า บริบท หมายถึง สภาพแวดล้อมตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

ก. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

ย่อม (SMEs)

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
3. ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล่มสลายของท้องถิ่นในชนบท

ในหมู่บ้าน

ตัวแปรดังนี้

7. ค่านิยมในกระแสวิฒนาการและสินค้าจากต่างประเทศ
 - ข. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากินของชาวบ้าน
- ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นหรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วย

1.
 1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
 2. เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน
 3. วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน
 4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติของหมู่บ้าน
 5. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 นโยบายรัฐบาล ระเบียบ แนวทางปฏิบัติด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการกองทุน
 - 2.4 การประชาสัมพันธ์
 - 2.5 บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน
 - 2.6 การเตรียมความพร้อม : สร้างความเข้าใจให้แก่คณะกรรมการกองทุน
 - 2.7 คณะอนุกรรมการระดับอำเภอที่เกี่ยวข้อง
3. ตัวชี้วัดของกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การจัดทำระเบียบกองทุน
 - 3.2 การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน
 - 3.3 ระบบบัญชีกองทุน

3.4 กิจกรรมเกี่ยวกับสมาชิกกองทุน

- 3.4.1 การรับสมัครสมาชิกกองทุน
- 3.4.2 การหมดหรือฟื้นสภาพของสมาชิกกองทุน
- 3.4.3 ประเภทของสมาชิกกองทุน
- 3.4.4 การทำทะเบียนสมาชิกกองทุน

3.5 กิจกรรมเกี่ยวกับการขอกู้เงินของกองทุนหมู่บ้าน

- 3.5.1 ขั้นตอนการขอกู้
- 3.5.2 การคัดเลือกผู้ขอกู้
- 3.5.3 การโอนเงินผู้ขอกู้
- 3.5.4 การรับชำระหนี้สิน

3.6 การส่งเสริมการใช้เงินกู้

- 3.6.1 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- 3.6.2 การช่วยหาตลาด

3.7 การตรวจสอบการใช้เงินกู้

3.8 การจัดทำรายการและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

3.9 การจัดสรรผลประโยชน์

3.10 การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้โดยบัณฑิตกองทุน

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

- 4.1.1 จำนวนผู้ขอกู้
- 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
- 4.1.3 จำนวนสมาชิกกองทุน
- 4.1.4 จำนวนผู้ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด
- 4.1.5 ยอดชำระที่มีการชำระคืน

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

- 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้เงินกู้
- 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 4.2.3 การขยายกิจการของผู้ขอกู้
- 4.2.4 การเกิดกิจกรรมใหม่ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- 4.3.1 ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน
- 4.3.2 เกิดเครือข่ายองค์กรการเรียนรู้
- 4.3.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง
- 4.3.4 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้ขอผู้แต่ละราย ประกอบไปด้วย ตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

ก. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพที่ดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด

ย่อม (SMEs)

3. สภาพะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความ

ล้มสลายของท้องถิ่นชนบท

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าต่างประเทศ

ข. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชน การทำมาหากินของประชาชนในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. เศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
3. วัฒนธรรมและประเพณี
4. โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
5. ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ค. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้ขอผู้และครอบครัว
2. ทรัพย์สินของผู้ขอผู้และเครือญาติ

5. รายได้ของครอบครัว
 6. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
 7. สมาชิกในครอบครัว
 8. สภาพการอยู่อาศัย
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
 2. จำนวนลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
 3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ
 4. สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
 5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ
 6. จำนวนแรงงาน
 3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 1. การดำเนินกิจการอย่างถูกวิธี
 2. การหาตลาดที่ดี
 3. การหาวัตถุดิบที่ดี
 4. การทำบัญชีใช้จ่ายเงิน
 5. การใช้จ่ายเงินกู้
 6. การหาความรู้เพิ่มเติม
 4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้ขอกู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
 - 4.2.1 ผู้ขอกู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้ขอกู้ได้ดำเนินกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง
 - 4.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - 4.3.1 ผู้ขอกู้มีการพึ่งพาตนเอง
 - 4.3.2 ผู้ขอกู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น บัญชีนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งพาผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ขอผู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้าน ดังนั้นเงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดบัญชีนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ขอผู้ชำระคืนก็จะส่งไปเป็นบัญชีนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบผลสำเร็จ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

1. เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบมีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือ้นก่อนนำไปใช้จริง

2. เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษามาที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง และถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องแล้ว อาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้ เช่น บร.1 – บร.12

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

การสังเกต (Observation)

เป็นเครื่องมือวิจัยที่จะต้องใช้ตัวบุคคลซึ่งในที่นี้คือ ตัวของผู้วิจัยเองมาทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ฝ้าสังเกต พฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้ไว้ป้องกันการลืมสิ่งที่ได้จากการสังเกตและเพื่อไม่ให้เกิดการสังเกตออกนอกประเด็น ควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงสั้น ๆ รูปแบบของการสังเกตอาจแบ่งได้เป็น 2 แบบ คือ

ก. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนโดยผู้วิจัยเอง เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การรับชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยของสมาชิก

ข. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้วิจัยฟังในภายหลัง

การสัมภาษณ์ (Interview)

เป็นการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนาแต่เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คำถามที่ผู้วิจัยใช้ในการสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเป็นคำถามจาก บร.1 – บร.12

แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้มากที่สุดในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามมีทั้งให้เขียนตอบกรอกข้อความสั้นๆ หรือตอบยาวๆ รูปแบบของแบบสอบถามที่ผู้วิจัยทำการวิจัย คือ

ก. แบบสอบถามแบบปลายปิด (Close From Questionnaire) จะมีข้อคำถามและคำตอบให้เลือกตอบโดยมีตัวเลือกตอบ 2–3 ข้อ เช่น บร.2

ข. แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened From Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ เช่น บร.3

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. คือ บร.1 – 12 การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ง่าย เพราะผู้วิจัยสามารถถามคำถามจากแบบ บร. ได้เลย เช่น แบบ บร.1 สัมภาษณ์เรื่องของบริบทชุมชน ผู้วิจัยก็จะถามตั้งแต่การเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน อาชีพของประชากร แหล่งน้ำ ในหมู่บ้านมีเครื่องสาธารณูปโภคครบหรือเปล่า

2. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน เป็นวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่ลักษณะคล้ายคลึงกันหรือวัตถุประสงค์เดียวกัน มาร่วมแสดงความคิดเห็นหรือ แนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การประชุมเพื่อเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยผู้วิจัยจะทำการบันทึก ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและปฏิกริยาของสมาชิกผู้ร่วมประชุม

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยเข้าไปร่วมในการฟังและจดบันทึกรายงานการประชุมด้วยตัวเอง ผู้วิจัยสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ผู้วิจัยก็จะช่วยในเรื่องการจัดเตรียมเอกสารในการประชุม

4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยให้ผู้อื่นเก็บข้อมูลให้ เช่น การประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่ออนุมัติเงินกู้ให้สมาชิก ผู้วิจัยจะให้กรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้สังเกตอย่างละเอียด แล้วมาเล่าให้ผู้วิจัย จากนั้นผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ชาวบ้านให้ความสนใจและสมัครเป็นสมาชิกกองทุนจำนวนมาก การบริหารจัดการเงินกองทุนเป็นไปได้ด้วยดี ปัญหาการคอร์รัปชันหรือความไม่โปร่งใสของกรรมการกองทุนยังไม่มีให้เห็น เพราะจะมีหน่วยตรวจสอบภายในคอยตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายต่างๆ และคณะกรรมการกองทุนชุดนี้ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์การทำงาน เช่น เหนียวฉีกของกองทุน จบ ปวช. และเคยทำงานด้านบัญชี ฉะนั้นเรื่องการทำบัญชีของกองทุนจะไม่มีปัญหา ความสามารถในการชำระหนี้ของสมาชิก สามารถชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยเงินกู้ตรงตามวันเวลาที่กำหนด

สำหรับสมาชิกที่ไม่สามารถชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยได้ทันเวลา เท่าที่ผู้วิจัยได้ติดตามตรวจสอบและประเมินว่าสมาชิกนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ เช่น ซื้อโทรศัพท์มือถือ ซื้อรถมอเตอร์ไซด์ และทำการเสี่ยงดวงจากหวยใต้ดิน

โครงการที่สมาชิกเสนอกู้ส่วนใหญ่จะนำไปดำเนินงานด้านการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และนำไปค้าขาย เช่น อาหาร ผักผลไม้ ร้านของชำทั่วไป จำนวนเงินที่สมาชิกกู้ในช่วง 5,000 – 50,000 บาท เพราะคณะกรรมการเห็นว่าถ้าปล่อยให้กู้ในจำนวนเงินที่สูงแล้วสมาชิกจะไม่ได้รับการอนุมัติเงินกู้ไม่ครบทุกราย ในการอนุมัติเงินกู้แต่ละครั้งกรรมการจะดูว่าสมาชิกแต่ละรายมีกำลังชำระหนี้มากน้อยเพียงใด และถ้าสมาชิกรายใดไม่ชำระหนี้กับกองทุนก็จะถูกตัดสิทธิการกู้ครั้งต่อไปและจะมีบทลงโทษทางสังคม คือ สมาชิกผู้นั้นจะถูกประกาศชื่อออกเสียงตามสายของหมู่บ้าน ซึ่งในกรณีนี้สมาชิกจะกลัวกันมาก เพราะในหมู่บ้านรู้จักกันหมด และถ้าไม่ชำระหนี้คืนกองทุน ก็จะถูกผู้ค้าประกัน 2 คน เล่นงานเอา ฉะนั้นกองทุนหมู่บ้านจึงไม่น่าเป็นห่วงและเมื่อครบกำหนด 1 ปี กองทุนก็จะได้เงิน 1 ล้านบาทคืนพร้อมดอกเบี้ยอีก 70,000 บาท

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ในสารนิพนธ์บทที่ 4 นี้จะเป็นผลของการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านคองบั้งซึ่งประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้จากกรอบแนวคิดทฤษฎี CIPP MODEL มีขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

ตอนที่ 2 ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม

ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ตอนที่ 4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตอนที่ 5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

ผลการประเมินบริบทชุมชน

คำว่า “บริบท” หมายถึง “สิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ” บริบทของหน่วยระบบหนึ่ง ๆ ทำหน้าที่หลายอย่างเกี่ยวกับหน่วยระบบนั้น เช่น เป็นแหล่งหน่วยระบบนั้น เป็นแหล่งก่อกำเนิดของหน่วยระบบ เป็นแหล่งที่จะได้มาซึ่งปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบและเป็นแหล่งที่รับช่วงเอาผลผลิตซึ่งออกมาจากหน่วยระบบ บริบท จึงมีความสำคัญต่อหน่วยระบบ

ดังนั้น ในการประเมินความเข้มแข็งและความยั่งยืนของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เราจึงจำเป็นต้องประเมินหรือรับทราบถึงสภาพของบริบทที่รายล้อมกองทุนนั้นด้วย บริบทในที่นี้ แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ
2. บริบทระดับท้องถิ่น

บริบทระดับประเทศ

ความยากจนของประเทศ

การเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย ทำให้เกิดความยากจนและความยากลำบากในการดำรงชีวิตของประชาชน สภาวะความยากจนซ้ำซากอันเนื่องมาจากการกระจายรายได้และความเจริญไม่เท่าเทียมกันของประเทศ ทำให้กลุ่มประชากรระดับรายได้ต่ำซึ่งมีอัตราส่วนรายได้ต่ำลง เมื่อเปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มรายได้สูง เกษตรกรเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจนอยู่ เนื่องจากขาดการสนับสนุนส่งเสริมการจัดการผลิต การตลาด การนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ขาดหลักประกันราคา ผลผลิตต้องผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งมีอิทธิพลมาก ทำให้รายได้มีน้อยลงไม่เพียงพอกับรายจ่ายในการดำรงชีพที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สภาวะตลาดออกทางเศรษฐกิจในปี 2540 เป็นต้นมา ประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงในหลายด้าน สถาบันการเงินต่าง ๆ ต้องปิดตัวลงเนื่องจากภาวะขาดทุน ทำให้ประชาชนว่างงานเป็นจำนวนมาก รัฐบาลไทยพยายามจะกู้วิกฤติในขณะนั้น โดยการกู้ยืมเงินทั้งในประเทศในรูปของการจำหน่ายพันธบัตรรัฐบาล และกู้ยืมเงินจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF)

ในขณะเดียวกันได้รับความช่วยเหลือจากธนาคารโลกตามสัญญาเงินกู้ ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2541 เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนในชนบท โดยการฟื้นฟูวิกฤติทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประเทศไทยมีหนี้เพิ่มสูงขึ้นเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศที่ยากจน แต่รัฐบาลก็พยายามจัดหาแหล่งเงินเข้ามาพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้มีระดับความเป็นอยู่และคุณภาพดีขึ้น

ในการดำเนินงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่ผ่านมา นั้น รัฐบาลได้ดำเนินโครงการเบื้องต้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ (บรรเทาความยากจน) ของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ 3 โครงการ (เอกสารประกอบการปฐมนิเทศน์นักศึกษาประกาศนียบัตร 2544 : 2 - 3) คือ

1. โครงการแก้ไขปัญหายากจน (กข.คจ.)

เป็นโครงการที่มุ่งให้ครัวเรือนยากจนในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยการสนับสนุนเงินทุนให้หมู่บ้านละ 280,000 บาท เพื่อนำไปประกอบอาชีพโดยไม่มีดอกเบี้ย กรรมการหมู่บ้านจะเป็นองค์กรที่รับผิดชอบจัดการเงินของหมู่บ้านดังกล่าว ครัวเรือนที่ยากจนซึ่งมีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อคนต่อปี จะมีสิทธิยืมเงินทุนเพื่อ

ไปดำเนินการพัฒนาอาชีพของตนเองซึ่งโครงการนี้จะช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีผลผลิตในหมู่บ้านเกิดขึ้น ทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงในระดับหนึ่ง

2. โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เป็นโครงการที่ส่งเสริมให้องค์กรท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น โดยที่การสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าร่วมส่งเสริม และยกระดับคุณภาพของประชาชนในท้องถิ่น มีการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และยกระดับของภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาช่วยในด้านการพัฒนาชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ มีการนำกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม กระบวนการกลุ่มเพื่อแก้ปัญหา ซึ่งเป็นการฟื้นฟูจิตใจของประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรต่าง ๆ ในท้องถิ่นและนำมาปรับปรุง คิด พัฒนา ให้เป็นงานที่สร้างผลผลิตร่วมกัน เกิดรายได้ในชุมชน เกิดแนวคิดของชุมชนที่เป็นอิสระ ทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน โดยอาศัยแนวคิดพื้นฐานตามแนวพระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้ชุมชนท้องถิ่นทั่วประเทศมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองในการแก้ปัญหาและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

3. โครงการส่งเสริมอาชีพหมู่บ้านละ 100,000 บาท ในเขตสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

เป็นโครงการที่จัดเงินทุนหมุนเวียนให้แต่ละหมู่บ้าน 100,000 บาท เพื่อให้กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มเกษตรกรกู้ยืม สำหรับพัฒนาเศรษฐกิจในเขตสภาตำบล ซึ่งจะต้องมีการนำเสนอโครงการเพื่อกู้ยืมเงินมาลงทุน โดยผู้กู้ยืมหรือกลุ่มผู้กู้ยืมจะต้องมีเงินกองทุนของกลุ่มร่วมสมทบงบประมาณร้อยละ 30 ของโครงการที่ต้องการกู้ยืมเงินลงทุน ซึ่งต้องมีแผนการชำระคืนเงินต้นด้วยการกู้ยืมเงินลงทุนนี้จะต้องผ่อนชำระไม่เกิน 5 ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ย การดำเนินงานจะต้องผ่านกระบวนการของเวทีประชาคมหมู่บ้านหรือเวทีชาวบ้าน ซึ่งต้องร่วมกันพิจารณาการติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการนี้จะมีคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับเอกสารต่าง ๆ ตั้งแต่การกู้ยืม ตลอดจนถึงกระบวนการคืนเงินกู้ยืมหรือการผิคนัดการชำระหนี้ กระบวนการในการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการเบิกจ่ายทำบัญชีในนามบัญชีเงินทุนโครงการเศรษฐกิจชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบล ซึ่งจะมีระเบียบการเบิกจ่ายตามระเบียบของทางราชการ ทำให้ประชาชนในตำบลต่าง ๆ มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้ในระดับหนึ่ง

การพัฒนากลุ่มคนยากจนในเมืองและชนบท โดย

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กยากจนในเมืองและชนบทมีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกรณีพิเศษ โดยการจัดสรรทุนเล่าเรียน การให้เงิน

- อุดหนุนแก่ครอบครัวเพื่อทดแทนค่าเสียโอกาสในการส่งเด็กเข้าเรียนต่อและการพัฒนารูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
2. ส่งเสริมการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนและกองทุนในท้องถิ่นชนบทในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อระดมทุนในท้องถิ่นมาช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน
 3. ปรับสภาพแวดล้อมในชุมชนแออัดให้เหมาะสม และขยายบริการสังคมให้เข้าถึงชุมชนอย่างกว้างขวาง รวมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคในสังคมเมืองต่าง ๆ โดยเฉพาะ โรคเอดส์และการป้องกันปัญหามลพิษ
 4. ส่งเสริมให้คนในชนบทโดยเฉพาะเกษตรกรรายย่อย สามารถประกอบกิจการอุตสาหกรรมครัวเรือนและอุตสาหกรรมขนาดเล็กและกลางได้

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME)

ธุรกิจ SME เป็นกิจการที่ครอบคลุมทั้งภาคการผลิต การค้า และการบริการที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ถึงจะมีขนาดการลงทุนไม่สูงมากนักแต่มีผลทำให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ และช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงในการผลิตต่อจากธุรกิจขนาดใหญ่ และภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศอีกด้วย กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมให้ข้อมูลว่า ขณะนี้ภาคธุรกิจของไทยประกอบด้วยวิสาหกิจประมาณ 850,000 กิจการ และกว่า 99.7% จัดให้อยู่ในกลุ่ม SME โดย 40% เป็นวิสาหกิจขนาดเล็กมากที่อยู่นอกระบบและไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลประมาณ 30% ของวิสาหกิจไทยมีการพึ่งพาดตลาดต่างประเทศ รวมทั้งได้นำวัตถุดิบภายในประเทศมาแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้นมา การช่วยเหลือ SME อย่างจริงจังเกิดขึ้นตั้งแต่ประเทศประสบภาวะวิกฤตในปี 2540 แต่ทำแบบไร้แบบแผน จึงต้องพยายามเรียนรู้แนวทางจากประเทศญี่ปุ่นเป็นแบบ เพราะญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญต่อ SME มานานแล้ว โดยรัฐบาลสนับสนุนให้มีการจัดตั้งธนาคารที่ให้บริการด้านการเงินแก่สหกรณ์ SME และการจัดตั้งรูปแบบอื่น ๆ มาตั้งแต่ปี 2476 หลังจากนั้นไม่นานเริ่มให้บริการสินเชื่อแก่ธุรกิจขนาดเล็กและสินเชื่ออื่น ๆ ทั้งที่เป็นนิติบุคคลและบุคคลทั่วไป ที่ไม่สามารถได้รับสินเชื่อจากสถาบันการเงินเอกชน ซึ่งเป็นสินเชื่อระยะยาวที่มีความจำเป็นต่อการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ถึงขนาดกำหนดพ.ร.บ. เกี่ยวกับ SME มานานกว่า 30 ปีแล้ว

สำหรับประเทศไทยกำลังตื่นตัวและให้ความสำคัญกับธุรกิจ SME เพราะเชื่อมั่นว่าจะกอบกู้เศรษฐกิจของประเทศให้ฟื้นขึ้นมาได้ ซึ่งมีผู้ประกอบการหลายรายที่มีความสามารถและมี

ศักยภาพในการดำเนินธุรกิจ แต่ยังคงความรู้ ความเข้าใจในบางเรื่อง โดยเฉพาะเรื่องแหล่งเงินทุนที่จะนำมาขยายกิจการให้ดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น ส่วนมากจะเป็นผู้ประกอบการที่อยู่ตามต่างจังหวัดห่างไกลจากข้อมูลข่าวสาร เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องเจาะเข้าไปให้ถึงกลุ่มผู้ประกอบการให้มากที่สุด เพื่อเก็บข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ นำมาแก้ไขและให้ความช่วยเหลือต่อไป

บทบาทและความสำคัญของธุรกิจขนาดกลางและเล็ก (SME) เมื่อปี 2541 ได้วางแผนพัฒนาประเทศด้วยการใช้กลไกของการพัฒนาประเทศ โดยการใช้กลไกของผู้ประกอบการรายเล็ก ด้วยการประกาศส่งเสริมการลงทุนสำหรับผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) ที่มีการกำหนดความช่วยเหลือของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยสรุปผลการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2541 เมื่อคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบในหลักการ วัตถุประสงค์และกระบวนการในการพัฒนา และให้มีการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม ตามข้อเสนอร่วมกันของกระทรวงอุตสาหกรรมและกระทรวงการคลังตามมติคณะรัฐมนตรี มีข้อสรุปที่เป็นขบวนการสนับสนุน SME อย่างชัดเจน 4 เรื่อง ได้แก่

1. ส่งเสริมและช่วยเหลือผู้ประกอบการกลุ่มนี้
2. เน้นการพัฒนา SME อย่างถาวร
3. เน้นนโยบายสนับสนุนที่ชัดเจนโดยไม่ขยายกรอบความช่วยเหลือไปถึงผู้ประกอบการขนาดใหญ่
4. สร้างระบบเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือที่ชัดเจนในทุกด้าน

การที่รัฐบาลต้องเข้ามาสนับสนุนกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างจริงจังนั้น เนื่องจาก SME เป็นภาคธุรกิจที่มีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจของประเทศมากมาย เช่น

1. เป็นแหล่งจ้างงาน
2. เป็นส่วนสำคัญของระบบเศรษฐกิจ
3. สนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
4. เพิ่มพูนวัตถุดิบในประเทศ
5. ได้รับผลกระทบจากวิกฤตน้อยเพราะ SME สามารถปรับตัวในเรื่องของการผลิตได้ดีกว่า ใช้ทุนน้อยกว่า ที่สำคัญ SME ส่วนหนึ่งคือผู้ประกอบการด้านการเกษตร
6. สร้างรายได้ให้ประเทศ เนื่องจากสินค้าหลายประเภทสามารถส่งออกไปต่างประเทศได้ โดยมีการสำรวจคร่าว ๆ พบว่าร้อยละ 50 ของอุตสาหกรรมส่งออกของไทยมาจากภาคการผลิตของผู้ประกอบการใน SME รวมทั้งไม่ได้เป็นผู้ประกอบการที่กู้เงินตราต่างประเทศ ทำให้ไม่มีภาระหนี้สินต่างประเทศเหมือนผู้ประกอบการรายใหญ่

แนวนโยบายและมาตรการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อมรวมทั้งอุตสาหกรรมขนาดกลาง เป็นภารกิจหลักของการส่งเสริมอุตสาหกรรมมีนโยบายหลัก 3 ข้อ

1. ยกระดับขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการประกอบการของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
 - 1.1 เร่งรัดพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี ด้านการจัดการแก่บุคลากรอุตสาหกรรม
 - 1.2 ขยายการให้บริการสินเชื่อ และร่วมมือประสานงานกับบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อมให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น
 - 1.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมขนาดย่อมชั้นกลาง ซึ่งผลิตสินค้าให้แก่อุตสาหกรรมขนาดต่าง ๆ
 - 1.4 สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่ช่วยสร้างสัมพันธมิตรทางการผลิต การค้า การลงทุนทั้งในระดับต่างประเทศ และในประเทศ
 - 1.5 สนับสนุนด้านให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารด้านเทคโนโลยี การการเงิน การตลาด และการจัดการ เพื่อช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
2. ส่งเสริมในการกระจายอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ไปสู่ภูมิภาคชนบทให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน
 - 2.1 ส่งเสริมให้มีการประกอบอาชีพอิสระขึ้นในท้องถิ่นและชนบทโดยเร่งดำเนินโครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบทอย่างครบวงจร
 - 2.2 ประสานการดำเนินงานกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - 2.3 ดำเนินโครงการบ่มเพาะ/อนุบาล (incubation) อุตสาหกรรมขนาดย่อมอย่างเต็มรูปแบบ
 - 2.4 ส่งเสริมงานรับช่วงการผลิตจากโรงงานในส่วนกลางและในเมืองไปสู่ชนบท
3. พัฒนาสมรรถนะของการส่งเสริมอุตสาหกรรมให้มีความเข้มแข็ง และเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
 - 3.1 เร่งรัดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม
 - 3.2 เร่งปรับปรุงแก้ไขระบบการทำงาน และการประสานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทำให้เกิดความรวดเร็วและประสิทธิภาพ
 - 3.3 พัฒนาเครือข่ายข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารงานให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมและบริการแก่ภาคอุตสาหกรรม

- 3.4 พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการเสนองาน และส่งเสริมอุตสาหกรรมในเชิงรุก
- 3.5 ร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศในการดำเนิน โครงการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรม

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศและความเดือดร้อนของการเป็นหนี้สินของประชาชน

ในปัจจุบันปัญหามีลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทยได้ เนื่องจากการใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อเศรษฐกิจไทยเข้าสู่ภาวะถดถอยนับตั้งแต่ปลายปี 2540 ทำให้ภาครัฐต้องใช้นโยบายการคลังเป็นตัวจักรสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจ กลไกหลักของนโยบายการคลังดังกล่าว คือ การดำเนินนโยบายขาดดุลการคลังของรัฐบาล เพื่อนำรายจ่ายจากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ไปใช้ในโครงการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินและโครงการเพื่อเสริมฐานรากของการพัฒนาประเทศ ทางด้านรายได้ของรัฐบาล เนื่องจากค่าใช้จ่าย การลงทุน ตลอดจนการนำเข้าของภาคเอกชนที่ชะลอตัวลง ทำให้รัฐบาลจัดเก็บรายได้ทั้งในส่วนที่เป็นภาษีและไม่ใช่อำนาจจัดเก็บ และที่สำคัญรัฐบาลก็มีความระมัดระวังที่จะไม่ใช้มาตรการเพิ่มรายได้ ที่จะไปกระทบกับการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ

จากผลของนโยบายข้างต้น ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2542 - 2544 รัฐบาลได้ตั้งงบประมาณแบบขาดดุลอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวน 25,000 ล้านบาท, 110,000 ล้านบาท และ 105,000 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งรัฐบาลต้องกู้ยืมจากภายในประเทศ รวมทั้งการใช้จ่ายเงินคงคลังที่สะสมมาเป็นจำนวนมากในการชดเชยการขาดดุลดังกล่าว

นอกจากนี้ รัฐบาลยังดำเนินการกู้เงินทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเสริมกับการใช้จ่ายงบประมาณข้างต้น โดยวงเงินที่สำคัญและรู้จักกันแพร่หลาย คือเงินกู้มีชาชาว่า จำนวน 53,000 ล้านบาท เงินกู้โครงการลงทุนเพื่อสังคม หรือ SIF ประมาณ 16,000 ล้านบาท และเงินกู้โครงการช่วยเหลือกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ซึ่งรวมเรียกเป็นหนี้สาธารณะ จึงเพิ่มขึ้นจาก 57,000 ล้านบาท ณ ต้นปีงบประมาณ 2540 เป็นประมาณ 2,800,000 ล้านบาท ณ สิ้นเดือนมิถุนายน 2544 และผลที่ตามมาคือภาระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยที่รัฐบาลต้องตั้งงบประมาณชำระในปีต่อ ๆ ไป จึงสูงขึ้นมาก

บริบทชุมชน

จากบริบทชุมชนระดับท้องถิ่นของหมู่บ้านคองบ่าว ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สามารถประเมินในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 จำนวนประชากร ชุมชนคองบ่าวมีประชากร 687 คน แบ่งเป็นเพศชาย 338 คน เพศหญิง 349 คน ซึ่งอยู่ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งกองทุน 1 ล้านบาท มีสมาชิกกองทุน 129 คน ประชากรร้อยละ 90 มีอายุระหว่าง 18 – 50 ปี ซึ่งอยู่ในวัยทำงาน
- 1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ตั้งอยู่ในตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ด้านทิศตะวันออกติดอำเภอโนนสูง ทิศเหนือติดอำเภอโนนไทย ลักษณะโดยทั่วไปมีความอุดมสมบูรณ์
- 1.3 ลักษณะการประกอบอาชีพ ประชากรประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง ปศุกิจ และเลี้ยงสัตว์ เป็นอาชีพที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และมีความมั่นคงสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
- 1.4 ลักษณะเศรษฐกิจชุมชน โดยภาพรวมถือว่า ประชากรทุกครัวเรือนมีกินมีใช้พอสมควร จากการสำรวจตามแบบ บร.1 พบว่า รายได้เฉลี่ยของประชากรต่อครัวเรือน ต่อปี เท่ากับ 50,000 บาทขึ้นไป
- 1.5 ศักยภาพของชุมชน หมู่บ้านคองบ่าวมีศักยภาพในด้านความเข้มแข็งของชุมชนในระดับปานกลาง จากการสำรวจ บร.2 พบว่า ประชากรมีความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ในระดับปานกลาง การยกย่องคนทำความดีจากการกระทำต่อหน้า มีการช่วยเหลือกัน ในระดับปานกลาง มีกลุ่มอาชีพ 7 กลุ่ม มีการรับฟังการประชาคมของชุมชนทุกเดือน
- 1.6 ลักษณะการดำเนินงาน การดำเนินงานของหมู่บ้าน ประชากรตั้งความหวังไว้ที่คณะกรรมการของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบุคคลกลุ่มเดิม ๆ ที่เคยดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญในหมู่บ้านมาก่อน การประชาสัมพันธ์จะใช้เสียงตามสาย และการบอกต่อ ๆ กันไป
- 1.7 ภาวะการเป็นหนี้ ประชากรหมู่บ้านคองบ่าว มีหนี้สินนอกระบบ ซึ่งเกิดจากการประกอบ เนื่องจากไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ ครอบครัวยุคประมาณ 10,000 – 20,000 บาท และเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง ประกอบกับต้องใช้หนี้เป็นรายวัน ทำให้ต้องกู้ยืมอีกทางหนึ่งมาใช้อีกทางหนึ่ง จนเกิดหนี้แบบไม่รู้จบ
- 1.8 ผู้นำของชุมชน ยังไม่มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร ประธานชุมชนคนปัจจุบันยังไม่มีบทบาทในการผลักดันชุมชนให้มีความเจริญเท่าที่ควร ดังนั้น หน้าที่ความรับผิดชอบจึงตกหนักอยู่ที่คณะกรรมการชุมชน

1.9 ความเข้มแข็งของกองทุน กองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว มีเงินทุน 1.000,000 บาท ปัจจุบันมีเงินเหลือ 44,850 บาท ระยะแรกของการปล่อยกู้จนถึงปัจจุบันกองทุนสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี และยังไม่มีปัญหาการค้างชำระเพราะยังไม่ครบกำหนดส่งเงินคืน เนื่องจากกองทุนมีมาตรการในการจัดการผู้กู้ที่เหมาะสม จะมีปัญหาบ้างในเรื่องของการทำบัญชีที่ไม่ตรงกับระเบียบของกองทุน เนื่องจากคณะกรรมการใช้รูปแบบบัญชีที่จัดทำขึ้นตามความเข้าใจ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2.1 คณะกรรมการกองทุน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมี 15 คน จากการประเมิน พบว่า คณะกรรมการบางส่วนยังไม่มีมีความรู้ความสามารถที่จะบริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการกองทุนที่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกองทุนนั้น มีเพียงจำนวนหนึ่ง ได้แก่ ประธานกองทุน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก คณะกรรมการคนอื่น ๆ ยังไม่มีมีส่วนร่วมเท่าที่ควร ทำให้บุคคลดังกล่าวต้องแบกรับภาระหนักในการบริหารจัดการกองทุน

2.2 การบริหารงานดำเนินงาน

จากการประเมิน พบว่า มีการบริหารงาน โดยยึดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเป็นหลัก ในระยะเริ่มแรกของโครงการ การดำเนินงานมีปัญหาบ้าง เนื่องจากคณะกรรมการยังไม่เข้าใจระเบียบกองทุนดีพอ และการทำบัญชี ซึ่งเมื่อได้ดำเนินงานไปได้ระยะหนึ่ง ทำให้คณะกรรมการมีประสบการณ์มากขึ้น จากการอบรมร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และการประชุมร่วมกับชุมชนและหมู่บ้านอื่น ๆ

2.3 ผู้กู้

จากผู้กู้เงินกองทุน จำนวน 44 ราย ของหมู่บ้านคอหนองบัว คณะกรรมการกองทุนได้จัดทำแบบรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทุก ๆ 1 เดือน พบว่า ผู้กู้ได้นำเงินไปดำเนินกิจกรรมตามโครงการที่เสนอในใบขอกู้เพียงบางส่วน สมาชิกมีความสามารถในการชำระคืนเงินกองทุนเป็นรายปี และได้มีการพิจารณาถึงความเหมาะสมของการชำระเงินกู้ ทำให้สถานะทางกองทุนมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพ

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

ผู้กู้เงินกองทุนชุมชนหมู่บ้านคอหนองบัว จำนวน 44 ราย แบ่งตามกลุ่มอาชีพ ดังนี้

1. กลุ่มผู้กู้เงินด้านการเกษตร ได้แก่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ จำนวน 20 ราย ผู้กู้มีประสบการณ์ในวิชาชีพอยู่แล้ว และประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ จึงมีความชำนาญในการประกอบกิจกรรม

2. กลุ่มผู้กู้เงินด้านการค้าขาย จำนวน 11 ราย จากการประมวล พบว่า ผู้กู้ประกอบกิจการขายของชำ ขายผักสด ซึ่งเป็นอาชีพเดิม ในการกำหนดราคาที่ไม่ใกล้เคียงกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างเช่น อัตราค่าของผู้ประกอบการ ทำเล สถานที่ และการวางแผนการตลาด หมู่บ้านคอหนองบัวมีผู้สัญจรผ่านไปมา จึงมีลูกค้าในชุมชนและลูกค้า خارج

3. กลุ่มผู้กู้เงินด้านบริการ จำนวน 12 ราย จากการประมวล พบว่า ส่วนมากเคยประกอบอาชีพนี้มาก่อนเช่น บริการตัดเย็บเสื้อผ้า ลูกค้าเป็นคนรู้จักในหมู่บ้าน ราคาบริการ คิดเป็นชุด ส่วนบริการเสริมสวย ลูกค้าส่วนมากเป็นคนในพื้นที่

4. กลุ่มผู้กู้เงินด้านอื่น ๆ จำนวน 1 ราย ได้แก่ การทำโรงสีข้าวเป็นการประกอบกิจการเดิมของผู้กู้ และกิจการดำเนินไปได้ด้วยดี

4. หลักการประเมินวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ ใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขโครงการก่อนที่จะตัดสินใจในการเลือกโครงการในการดำเนินงานต่อไป สำหรับการวิเคราะห์โครงการกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว เป็นการวิเคราะห์โครงการโดยระบบ ได้แก่ การใช้ CIPP Model ซึ่งจะต้องพิจารณาการประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

1. มีความชัดเจน เฉพาะเจาะจง
2. มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ
3. สามารถวัดและประเมินได้
4. กำหนดขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน
5. สอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

1. สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว หมู่ที่ 4 ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ได้แก่

- 1.1 เพื่อประเมินสถานการณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว ตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
- 1.2 เพื่อศึกษาศักยภาพของหมู่บ้านคองหนองบัว และบทบาทของหมู่บ้านคองหนองบัว ต่อการบริหารจัดการกองทุน 1 ด้านบาท
- 1.3 เพื่อให้ผู้ประกอบการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตในโครงการ “เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง”
- 1.4 เพื่อนำเสนอแนวความคิดที่จะสามารถปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกองทุนและชุมชนโดยรวม

2. วิธีการดำเนินงาน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ศึกษานโยบายของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการ

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว ตามระเบียบกองทุน

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบ บร.1 – 12 ซึ่งข้อมูลบางส่วนต้องทำการค้นคว้าเพิ่มเติมโดยความอนุเคราะห์จากกรมพัฒนาชุมชน และบุคคลรวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารทางวิชาการ

ขั้นที่ 4 ใช้ชีพชีโมเดลเป็นกรอบความคิดทฤษฎี ในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวชี้วัด ตลอดจนตัวแปรในการประเมินโครงการ

ขั้นที่ 5 ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนในบทที่ 3 บทที่ 4 และบทที่ 5

3. ผลการดำเนินการ

3.1 คณะกรรมการกองทุนที่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกองทุน มีความรู้ความสามารถมีเพียงบางส่วนเท่านั้น

3.2 คณะกรรมการบริหารจัดการตามระเบียบกองทุนอย่างชัดเจน ยกเว้นในเรื่องการทำบัญชีที่ทำตามความรู้ ความเข้าใจของชุมชนเอง

3.3 กลุ่มผู้กู้เงินกองทุน นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามที่เสนอโครงการขอกู้ และคาดว่าผู้กู้จะสามารถชำระเงินคืนกองทุน ได้ทันตามกำหนด

2. อภิปรายผล

2.1 สภาพทั่วไปของประชากร เศรษฐกิจ และสังคม

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านคอหนองบัว เป็นทุ่งนา ประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม ค้าขาย และรับจ้าง เป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ประชากรในชุมชนมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี

2.2 ศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว

ศักยภาพของการบริหารกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่มาจาก การประชาคม มีระเบียบกองทุนที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ มีการติดตามการชำระคืนเงินของผู้กู้ การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว เป็นไปในลักษณะเชิงบวก กล่าวคือ คณะกรรมการกองทุนและสมาชิก ตลอดจนกลุ่มผู้กู้เงิน มีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัวมากขึ้น และเมื่อทุกฝ่ายปฏิบัติตามระเบียบกองทุน ก็ย่อมทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการบริหารมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมนั้น หมู่บ้านคอหนองบัว ยังมีปัญหาในเรื่องการบริหารอยู่บ้าง เนื่องจากคณะกรรมการยังไม่เคยมีประสบการณ์การบริหารกองทุนในลักษณะที่มีรูปแบบและเป็นระบบมาก่อน แต่เมื่อเริ่มดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง และจากการประชาคมร่วมกับกองทุนอื่น ๆ ทำให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวมากขึ้น

2.3 ปัญหาและอุปสรรคของกองทุนหมู่บ้านคอหนองบัว

2.3.1 ผู้กู้เงินบางส่วนไม่นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์

2.3.2 ความไม่พอใจของผู้กู้บางส่วนที่กู้ได้ไม่เต็มอัตรา ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของคณะกรรมการ

3. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัว ดังนี้

1. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านคองหนองบัวว่าด้วยคณะกรรมการกองทุน ควรกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการให้ชัดเจนและมีบทลงโทษสำหรับคณะกรรมการที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกองทุน

2. คณะกรรมการกองทุนควรจัดให้มีการประชุมหรือกิจกรรมของสมาชิก เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน ซึ่งอาจจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ หรือธุรกิจชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

3. ประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาศึกษาค้นคว้าต่อไป ได้แก่ ผลกระทบของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่จะก่อให้เกิดความสามัคคีหรือความขัดแย้งขึ้นในชุมชน

บรรณานุกรม

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2544. 2- 9, บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียก
ว่าความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
ระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อการเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและ
ชุมชนเมือง. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. 2541, 2-3. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน คำนิยมใน
กระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ.
- นิตา ชูโต. 2538. การประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : พีเอ็น การพิมพ์.
- บัณฑิตการจัดการและประเมินโครงการ. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2544.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2543. การวิจัยและวัดประเมินผล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์ศรีอนันต์.
- แบบรายงานประจำเดือน และแบบรายงานประจำโครงการ บร.1 – บร.12. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี, 2544.
- ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน : บ้านคอหนองบัว.
- ศูนย์ประสานงานคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
อำเภอ. 2544.
- สามัคคี บุญยะวัฒน์. 2543, 78. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน.
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2544.